

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування

Навчально-науковий інститут права
Кафедра інформаційного права та юридичної журналістики

08-04-08М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять та виконання самостійної роботи
з навчальної дисципліни
«Юридична риторика»
для здобувачів вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Право»
спеціальності 081 «Журналістика»
денної та заочної форми навчання

Рекомендовано науково-
методичною радою з якості
ННІП
Протокол № 6 від 12.12.2024 р.

Рівне – 2024

Методичні вказівки до практичних занять та виконання самостійної роботи з навчальної дисципліни «Юридична риторика» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Право» спеціальності 081 «Право» денної та заочної форми навчання. [Електронне видання] / Мітчук О. А. – Рівне : НУВГП, 2024. – 33 с.

Укладачі:

Мітчук О. А., професор, доктор наук із соціальних комунікацій, професор, професор кафедри інформаційного права та юридичної журналістики.

Відповідальний за випуск: Мітчук О. А., д. н. соц. ком, в.о. завідувача кафедри інформаційного права та юридичної журналістики

Керівник групи забезпечення спеціальності 081 «Право» Міщук Інна Володимирівна, к.ю.н., професор, завідувач кафедри конституційного права та галузевих дисциплін

© О. А. Мітчук, 2024

© НУВГП, 2024

ЗМІСТ

Передмова	4
1. Опис навчальної дисципліни та її структура	6
1.1. Опис навчальної дисципліни	6
1.2. Тематика практичних занять	8
1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики	9
1.4. Критерії та шкала оцінювання	9
2. Плани практичних занять	19
3. Самостійна робота студентів	26
4. Індивідуальна робота студентів	28
Рекомендована література	30

ПЕРЕДМОВА

Методичні вказівки до практичних завдань та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Юридична риторика» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Право» спеціальності 081 «Право» денної та заочної форми навчання розроблено з урахуванням Закону України «Про вищу освіту», Положення про організацію освітнього процесу у Національному університеті водного господарства та природокористування, Положення про систему внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти в Національному університеті водного господарства та природокористування, змісту освітньо-професійної програми «Право» спеціальності 081 «Журналістика».

Предметом курсу є вивчення теоретичних основ, принципів, прийомів і методів мовленнєвого впливу, що застосовуються в юридичній практиці для ефективної комунікації, переконання та захисту правових позицій. Головна мета курсу – формування у студентів умінь ефективно використовувати риторичні інструменти для побудови переконливих аргументів, створення цілісного і впливового юридичного тексту, а також успішного ведення комунікації в правничій діяльності.

Юридична риторика – це мистецтво слова, що лежить у серці правничої діяльності. У сучасному світі, де сила переконання стає ключовим інструментом у вирішенні правових питань, уміння ясно, логічно й ефективно доносити свої думки є невід'ємною складовою професійної компетентності юриста. У сучасному комунікаційному процесі важливо знати: закони і правила побудови промови, ораторське мистецтво як феномен міждисциплінарного значення; способи формулювання та обґрунтування правових позицій, методи логічного

доведення й спростування; особливості мовленнєвої діяльності юриста, визначати специфіку усного та письмового мовлення в різних правничих контекстах (судові засідання, переговори, консультації); етичні аспекти риторики та принципи правничої етики та їх реалізація в ораторській практиці; психологію впливу та механізми переконання, врахування характеристик аудиторії, розвиток навичок емпатії та уважності до співрозмовника.

Методичні вказівки до практичних завдань та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Право» розроблені з урахування змісту відповідної освітньої програми та робочої програми дисципліни «Юридична риторика».

Вказівки містять опис навчальної дисципліни, тематику практичних занять. Крім того для зручності здобувачів освіти щодо розуміння можливостей здобуття позитивних оцінок описані контрольні заходи та засоби діагностики та показано критерії та шкала оцінювання. Окрема увага зосереджена на самостійній роботі та завданнях до неї. Методичні вказівки також містять список рекомендованої літератури.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЇЇ СТРУКТУРА

1.1 Опис навчальної дисципліни

Мета дисципліни «Юридична риторика» – з'ясувати принципи комунікаційного процесу мовця та характеристик комунікування, як різновиду аргументаційної діяльності, сформувані у здобувачів освіти навички складання та проголошення в юридичній практиці комунікаційно-вправного мовлення та переконливо побудованої промови.

Завдання навчальної дисципліни – опанувати основні поняття та принципи юридичної риторики, визначити та схарактеризувати технологію підготовки виступу, ознайомитись із методами переконуючої комунікації за нестандартних ситуацій життєвого і професійного спілкування, навчитись правил і прийомів мовного впливу на адресата, що є передумовою успішної відкритої комунікаційної риторики юриста, вивчення освітньої компоненти супроводжується набуттям таких компетентностей та результатів навчання:

Інтегральна

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності.

Загальні

ЗК1 – Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК4 – Здатність спілкуватися державною мовою як усно так і письмово. ЗК5 – Здатність спілкуватися іноземною мовою. ЗК6 – Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології. ЗК18– Здатність володіти навичками публічних виступів, ведення переговорів, професійної та наукової дискусії, підготовка та демонстрація результатів дослідження. ЗК 20– Вміння

працювати з даними, володіти інформаційною грамотністю, комунікацією та взаємодією у цифровому суспільстві.

Спеціальні

СК15 – Здатність до самостійної підготовки проєктів актів правозастосування. СК16– Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення. СК17 – Здатність аналізувати правові процеси і явища в історичному контексті. СК18 – Здатність до складання процесуальних документів.

Опанувавши дисципліну «Юридична риторика» здобувачі освіти повинні володіти такими **результатами навчання**:

РН1 – Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки задалегідь невідомих умов та обставин. РН5 – Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю. РН6 – Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему. РН10 – Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, із застосуванням правничої термінології. РН11 – Мати базові навички риторики. РН12 – Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло. РН17 – Працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань команди. РН20 – Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки. РН21 – Готувати проєкти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях.

За підсумками вивчення курсу формуються соціальні навички *soft skills*: здатність логічно обґрунтовувати свою позицію, здатність до навчання, знаходити вихід із

складних ситуацій, ініціативність, вміння працювати в команді, комплексне рішення проблем, формування власної думки, уміння слухати та запитувати та інші.

1.2. Тематика практичних занять

№	Назва теми	К-сть годин, денна форма	К-сть годин, заочна форма
1	ЮРИДИЧНА РИТОРИКА ЯК СУСПІЛЬНО-ПРАКТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ І НАУКА.	2	1
2	КЛАСИЧНА РИТОРИКА	2	1
3	ІСТОРІЯ РИТОРИКИ	2	2
4	ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО МОВЛЕННЯ	2	2
5	ОСНОВИ МОВЛЕННЄВОГО ТА КОМУНІКАЦІЙНОГО ВПЛИВУ В ЮРИДИЧНІ ПРАКТИЦІ	2	2
6	ВИДИ ПУБЛІЧНИХ ВИСТУПІВ	2	2
7	ПРАКТИКА ПУБЛІЧНОГО МОВЛЕННЯ У ЮРИДИЧНІЙ СФЕРІ	2	2
8	МИСТЕЦТВО СПОРУ	4	2
9	ЮРИДИЧНЕ КРАСНОМОВСТВО ЯК РІЗНОВИД ОРАТОРСЬКОГО МИСТЕЦТВА.	2	2
10	ВЕРБАЛЬНА ІМПРОВІЗАЦІЯ ТА НЕВЕРБАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ.	2	2
	Всього	22	18

1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики

Поточний контроль знань студентів з освітньої компоненти проводиться за такими формами:

- оцінювання активності та роботи здобувачів освіти на лекціях;
- усне опитування на практичних заняттях або підготовка, презентація і обговорення укладеного та проаналізованого прикладного матеріалу;
- виконання контрольних або тематичнотворчих робіт та тестових завдань;
- участь в обговоренні проблемних питань / дискусія;
- використовуючи отримані навички практико-орієнтованого навчання крізь аналіз конкретних ситуацій (Case-study) аналітичні доповіді;
- виконання поточних контрольних робіт за темами змістових модулів та тестових завдань.

1.4. Критерії та шкала оцінювання

Основними критеріями, що визначають ступінь компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів поточного контролю з навчальної дисципліни «Юридична риторика» є:

Теоретичні знання: розуміння основних принципів риторики; знання юридичної термінології та вміння її використовувати; ознайомленість із правовими актами та прикладами з практики.

Практичні навички: уміння формулювати аргументи в межах юридичних дискусій; чітке структурування промови (вступ, основна частина, висновок); логічність, послідовність і переконливість викладу.

Рівень мовленнєвої культури: грамотність (усна і письмова); використання відповідного стилю мовлення; емоційна виразність та вміння утримувати увагу слухачів.

Оцінка публічного виступу: вміння презентувати матеріал перед аудиторією; дотримання етикету під час дебатів чи інших риторичних вправ; реакція на запитання або критику.

Творчий підхід: оригінальність аргументації; внесення особистих ідей у виклад теми; використання риторичних прийомів (метафори, аналогії, приклади).

Оцінювання результатів поточного контролю проводиться у розрахунку від 0 до 60 балів. Основними методами оцінювання є:

- аналіз усних відповідей;
- виконання практичних завдань.

Оцінювання виконання завдань здійснюється за такими критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленими до цілого числа):

0% - завдання не виконано;

40% - завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% - завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження студента не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки несистемного характеру;

100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Контрольні заходи та засоби діагностики

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться у формах:

- оцінювання роботи студента на лекціях;

- опитування на практичних заняттях;
- опрацювання завдань для самостійної роботи;
- написання модульних контролів.

Порядок оцінювання програмних результатів навчання/результатів навчання

Вид занять	Бали	Форма контролю
Поточна складова оцінювання		
Змістовий модуль		
Практичне заняття 1. Юридична риторика як суспільно-практична діяльність і наука. <i>Мета:</i> Опанувати основи риторики як науки, навчитись розрізняти поняття «риторики комунікаційної», «юридичної риторики», «публічної риторики», установлюючи зіставлення змісту і співвіднесеності понять. Обґрунтувати зв'язок риторики з іншими науками.	5	Форми проведення занять – практичне заняття Методи та технології навчання – комбіноване практичне заняття: доповіді, повідомлення, які переходять у розгорнуту дискусію в аудиторії. Форма контролю – підготовка презентації
Практичне заняття 2. Класична риторика <i>Мета:</i> Охарактеризувати основні поняття класичної риторики. Використовуючи аналіз конкретних ситуацій	5	Форми проведення занять – практичне заняття Методи та технології навчання – навчальна дискусія,

<p>проаналізувати прикладну компоненту розділів класичної риторики: інвенція, диспозиція, елокуція, елоквенція, меморія, акція, релаксація.</p>		<p>обговорення конкретних ситуацій (Case-study) Форма контролю – аналіз конкретних ситуацій (Case-study)</p>
<p>Практичне заняття 3. Історія риторики <i>Мета:</i> Використовуючи аналіз конкретних ситуацій виконати практичний кейс (доповідь) на одну із запропонованих тем: 1. Міфологія красномовства. 2. Риторика Давньої Греції. Великі давньогрецькі оратори (Горгій, Демосфен, Сократ). 3. Риторика Аристотеля. 4. Риторика Стародавнього Риму. 5. Риторика Цицерона. 6. Оратор Гай Юлій Цезар. Риторика в Римській імперії. 7. Нова риторика Римської імперії. 8. Історія Красномовства в Україні. 9. Ритор Іван Вишенський. 10. Риторика в Києво-Могилянській академії. Феофан Прокопович.</p>	<p>5</p>	<p>Форми проведення занять – практичне заняття Методи та технології навчання – демонстрація та обговорення Форма контролю – практичне заняття з виступами студентів</p>
<p>Практичне заняття 4. Теоретичні основи публічного мовлення</p>	<p>5</p>	<p>Форми проведення занять – практичне заняття</p>

<p><i>Мета:</i> Використовуючи отримані навички практико-орієнтованого навчання крізь аналіз конкретних ситуацій (Case-study), здійснити на конкретному прикладі (вибір здобувачем освіти) риторичні закони: концептуальний, моделювання аудиторії, стратегічний, тактичний, мовленнєвий, ефективної комунікації, системно-аналітичний</p>		<p>Методи та технології навчання – демонстрація Форма контролю – групове опитування студентів</p>
<p>Практичне заняття 5. Основи мовленнєвого та комунікаційного впливу в юридичні практики <i>Мета:</i> Використовуючи аналіз конкретних ситуацій виконати практичний кейс та продемонструвати мовленнєвий та комунікаційний вплив в юридичні практики, використовуючи вербальні засоби комунікації (дикція, дихання, паузи). Використовуючи аналіз конкретних ситуацій виконати практичний кейс та продемонструвати мовленнєвий та комунікаційний вплив в</p>	<p>5</p>	<p>Форми проведення занять – практичне заняття Методи та технології навчання – демонстрація презентації та аналіз конкретних ситуацій Форма контролю – обговорення кейсів</p>

<p>юридичні практики, використовуючи невербальні засоби спілкування (рухи, погляд, міміка, жести). Охарактеризувати мовленнєву поведінку і мовленнєву ситуацію; мовленнєві цілі та смислове поле мовленнєвої події. З'ясувати особливості функціонально-цільових різновидів мовлення.</p>		
<p>Практичне заняття 6. Види публічних виступів <i>Мета:</i> Використовуючи аналіз конкретних ситуацій виконати практичний кейс та продемонструвати мовленнєвий та комунікаційний вплив одного із виду медійного виступу за метою (інформаційний, протокольний-етикетний, розважальний, переконливий). Обґрунтувати види публічних виступів за формою (доповідь, повідомлення, виступ, лекція, бесіда). Навчитись враховувати вимоги до підготовки та проголошення виступів у медіа.</p>	<p>5</p>	<p>Форми проведення занять – практичне заняття Методи та технології навчання – демонстрація презентації та аналіз конкретних ситуацій Форма контролю – обговорення кейсів</p>

<p>Практичне заняття 7. Практика публічного мовлення у юридичній сфері <i>Мета:</i> Використовуючи отримані навички практико-орієнтованого навчання крізь аналіз конкретних ситуацій (Case-study) продемонструвати: основні етапи підготовки промови; взаємодію оратора з аудиторією: організація, прийоми, ораторська індивідуальність, манера виступу; прийоми привернення уваги. Технології управління аудиторією; вербальні і не вербальні засоби виразності промови.</p>	5	<p>Форми проведення занять – практичне заняття Методи та технології навчання – демонстрація презентації та аналіз конкретних ситуацій Форма контролю – обговорення кейсів</p>
<p>Практичне заняття 8. Мистецтво спору <i>Мета:</i> Використовуючи отримані навички практико-орієнтованого навчання крізь аналіз конкретних ситуацій (Case-study) продемонструвати: Опис теми. Поняття спору. Форма проведення спору. Поведінка учасників спору. Основні вимоги культури спору. Правильне оперування</p>	5	<p>Форми проведення занять – практичне заняття Методи та технології навчання – демонстрація презентації та аналіз конкретних ситуацій Форма контролю – обговорення кейсів</p>

<p>поняттями у спорі. Мистецтво відповідати на запитання. Праця оратора над собою. Зовнішня культура оратора. Контакт з аудиторією. Врахування особливостей аудиторії. Етика ведення комунікаційного процесу в юридичній практиці.</p>		
<p>Практичне заняття 9. Юридичне красномовство як різновид ораторського мистецтва. <i>Мета:</i> Використовуючи отримані навички практико-орієнтованого навчання крізь аналіз конкретних ситуацій (Case-study) продемонструвати: Опис теми. Підготовка судової промови. Процес комунікації у судовій практиці. Роль та значення полеміки в юридичній риторичі. Комунікаційно-мовленнєві ознаки судового допиту та судових дебатів.</p>	5	<p>Форми проведення занять – практичне заняття Методи та технології навчання – демонстрація презентації та аналіз конкретних ситуацій Форма контролю – обговорення кейсів</p>
<p>Практичне заняття 10. Вербальна імпровізація та невербальна комунікація. <i>Мета:</i> Використовуючи отримані навички практико-орієнтованого навчання</p>	5	<p>Форми проведення занять – практичне заняття Методи та технології навчання – демонстрація</p>

крізь аналіз конкретних ситуацій (Case-study) продемонструвати: комунікативну специфіку усного мовлення. З'ясувати значення ситуативних чинників в усному мовленні та технологічні аспекти вербальної комунікації; роль інтонації в усному мовленні юриста; паузи, їх різновиди та роль у вербальній комунікації мовленні; основні параметри голосу та його характеристика.		<i>презентації та аналіз конкретних ситуацій</i> Форма контролю – обговорення кейсів
Усього практичні заняття	50	
Індивідуальне науково-дослідне завдання	10	Наукова стаття, або тези або реферат.
Усього поточна складова оцінювання:	60	
<i>Підсумкова складова оцінювання</i>		
2.1 Модульний контроль №1	20	Тести
2.2 Модульний контроль №2	20	Тести
Усього підсумкова складова оцінювання:	40	
РАЗОМ	100	

Шкала оцінювання

Кількість набраних балів студентом	Оцінка за національною шкалою
90-100 балів	Відмінно
82-89 балів	Добре
74-81 балів	
64-73 балів	Задовільно
60-63 балів	
35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання
1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу

2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1. ЮРИДИЧНА РИТОРИКА ЯК СУСПІЛЬНО-ПРАКТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ І НАУКА.

План.

1.1.Риторика як наука. Предмет риторики.

1.2.Риторика комунікаційна, юридична риторика, публічна риторика: зміст і співвіднесеність понять.

1.3.Зв'язок риторики з іншими науками.

Методичні рекомендації:

Опанувати основи риторики як науки, навчитись розрізняти поняття «риторики комунікаційної», «юридичної риторики», «публічної риторики», установлюючи зіставлення змісту і співвіднесеності понять. Обґрунтувати зв'язок риторики з іншими науками.

Форми проведення занять – практичне заняття

Методи та технології навчання – комбіноване практичне заняття: доповіді, повідомлення, які переходять у розгорнуту дискусію в аудиторії. **Форма контролю** – підготовка презентації

ТЕМА 2. КЛАСИЧНА РИТОРИКА

План.

2.1. Основні поняття класичної риторики.

2.2.Основоположні розділи класичної риторики: інвенція, диспозиція, елокуція, елоквенція, меморія, акція, релаксація.

Методичні рекомендації:

Охарактеризувати основні поняття класичної риторики. Використовуючи аналіз конкретних ситуацій проаналізувати прикладну компоненту розділів класичної риторики: інвенція, диспозиція, елокуція, елоквенція, меморія, акція, релаксація.

Форми проведення занять – практичне заняття

Методи та технології навчання – навчальна дискусія, обговорення конкретних ситуацій (Case-study)

Форма контролю – аналіз конкретних ситуацій (Case-study)

ТЕМА 3. ІСТОРІЯ РИТОРИКИ

План.

3.1. Міфологія красномовства.

3.2. Риторика Давньої Греції. Великі давньогрецькі оратори (Горгій, Демосфен, Сократ).

3.3. Риторика Аристотеля.

3.4. Риторика Стародавнього Риму.

3.5. Риторика Цицерона.

3.6. Оратор Гай Юлій Цезар.

3.7. Риторика в Римській імперії.

3.8. Нова риторика Римської імперії.

3.9. Історія Красномовства в Україні. Ритор Іван Вишенський.

3.10. Риторика в Києво-Могилянській академії. Феофан Прокопович.

Методичні рекомендації:

Використовуючи аналіз конкретних ситуацій виконати практичний кейс (доповідь) на одну із запропонованих тем:

1. Міфологія красномовства. 2. Риторика Давньої Греції. Великі давньогрецькі оратори (Горгій, Демосфен, Сократ).

3. Риторика Аристотеля. 4. Риторика Стародавнього Риму.

5. Риторика Цицерона. 6. Оратор Гай Юлій Цезар.

Риторика в Римській імперії. 7. Нова риторика Римської імперії.

8. Історія Красномовства в Україні. 9. Ритор Іван Вишенський.

10. Риторика в Києво-Могилянській академії. Феофан Прокопович.

Феофан Прокопович.

Форми проведення занять – практичне заняття

Методи та технології навчання – демонстрація та обговорення

Форма контролю – практичне заняття з виступами студентів

ТЕМА 4. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО МОВЛЕННЯ

Опис теми.

4.1.Риторичні закони: концептуальний, моделювання аудиторії, стратегічний, тактичний, мовленнєвий, ефективної комунікації, системно-аналітичний.

Методичні рекомендації:

Використовуючи отримані навички практико-орієнтованого навчання крізь аналіз конкретних ситуацій (Case-study), здійснити на конкретному прикладі (вибір здобувачем освіти) риторичні закони: концептуальний, моделювання аудиторії, стратегічний, тактичний, мовленнєвий, ефективної комунікації, системно-аналітичний.

Форми проведення занять – практичне заняття

Методи та технології навчання – демонстрація

Форма контролю – групове опитування студентів

ТЕМА 5. ОСНОВИ МОВЛЕННЄВОГО ТА КОМУНІКАЦІЙНОГО ВПЛИВУ В ЮРИДИЧНІ ПРАКТИЦІ

Опис теми.

5.1.Вербальні засоби комунікації (дикція, дихання, паузи).

5.2.Невербальні засоби спілкування (рухи, погляд, міміка, жести).

5.3. Мовленнєва поведінка і мовленнєва ситуація.

5.4. Мовленнєві цілі. Сміслові поле мовленнєвої події.

5.5.Функціонально-цільові різновиди мовлення.

Методичні рекомендації:

Практичне заняття 5.

Основи мовленнєвого та комунікаційного впливу в юридичній практиці

Використовуючи аналіз конкретних ситуацій виконати практичний кейс та продемонструвати мовленнєвий та комунікаційний вплив в юридичній практиці, використовуючи вербальні засоби комунікації (дикція, дихання, паузи). Використовуючи аналіз конкретних ситуацій виконати практичний кейс та продемонструвати мовленнєвий та комунікаційний вплив в юридичній практиці, використовуючи невербальні засоби спілкування (рухи, погляд, міміка, жести). Охарактеризувати мовленнєву поведінку і мовленнєву ситуацію; мовленнєві цілі та смислове поле мовленнєвої події. З'ясувати особливості функціонально-цільових різновидів мовлення.

Форми проведення занять – практичне заняття

Методи та технології навчання – демонстрація презентації та аналіз конкретних ситуацій

Форма контролю – обговорення кейсів

ТЕМА 6. ВИДИ ПУБЛІЧНИХ ВИСТУПІВ

План.

6.1. Види медійних виступів за метою (інформаційний, протокольно-етикетний, розважальний, переконливий).

6.2. Види публічних виступів за формою (доповідь, повідомлення, виступ, лекція, бесіда).

6.3. Вимоги до підготовки та проголошення виступів у медіа.

6.4. Презентація медіавиступу.

Методичні рекомендації:

Використовуючи аналіз конкретних ситуацій виконати практичний кейс та продемонструвати мовленнєвий та

комунікаційний вплив одного із виду медійного виступу за метою (інформаційний, протокольно-етикетний, розважальний, переконливий). Обґрунтувати види публічних виступів за формою (доповідь, повідомлення, виступ, лекція, бесіда). Навчитись враховувати вимоги до підготовки та проголошення виступів у медіа.

Форми проведення занять – практичне заняття

Методи та технології навчання – демонстрація презентації та аналіз конкретних ситуацій

Форма контролю – обговорення кейсів

ТЕМА 7. ПРАКТИКА ПУБЛІЧНОГО МОВЛЕННЯ У ЮРИДИЧНІЙ СФЕРІ

План.

7.1. Основні етапи підготовки промови.

7.2. Взаємодія оратора з аудиторією: організація, прийоми, ораторська індивідуальність, манера виступу.

7.3. Прийоми привернення уваги. Технології управління аудиторією.

7.4. Вербальні і не вербальні засоби вираження промови.

Методичні рекомендації:

Використовуючи отримані навички практико-орієнтованого навчання крізь аналіз конкретних ситуацій (Case-study) продемонструвати: основні етапи підготовки промови; взаємодію оратора з аудиторією: організація, прийоми, ораторська індивідуальність, манера виступу; прийоми привернення уваги. Технології управління аудиторією; вербальні і не вербальні засоби вираження промови.

Форми проведення занять – практичне заняття

Методи та технології навчання – демонстрація презентації та аналіз конкретних ситуацій

Форма контролю – обговорення кейсів

ТЕМА 8. МИСТЕЦТВО СПОРУ

План.

- 8.1.Поняття спору. Форма проведення спору. Поведінка учасників спору.
- 8.2.Основні вимоги культури спору.
- 8.3.Правильне оперування поняттями у спорі.
- 8.4.Мистецтво відповідати на запитання.
- 8.5.Праця оратора над собою.
- 8.6.Зовнішня культура оратора.
- 8.7.Контакт з аудиторією. Врахування особливостей аудиторії.
- 8.8.Етика ведення комунікаційного процесу в юридичній практиці.

Методичні рекомендації:

Використовуючи отримані навички практико-орієнтованого навчання крізь аналіз конкретних ситуацій (Case-study) продемонструвати: Опис теми. Поняття спору. Форма проведення спору. Поведінка учасників спору. Основні вимоги культури спору. Правильне оперування поняттями у спорі. Мистецтво відповідати на запитання. Праця оратора над собою. Зовнішня культура оратора. Контакт з аудиторією. Врахування особливостей аудиторії. Етика ведення комунікаційного процесу в юридичній практиці.

Форми проведення занять – *практичне заняття*

Методи та технології навчання – *демонстрація презентації та аналіз конкретних ситуацій*

Форма контролю – *обговорення кейсів*

ТЕМА 9. ЮРИДИЧНЕ КРАСНОМОВСТВО ЯК РІЗНОВИД ОРАТОРСЬКОГО МИСТЕЦТВА.

План.

- 9.1.Підготовка судової промови.
- 9.2.Процес комунікації у судовій практиці.

- 9.3. Роль та значення полеміки в юридичній риторичі.
- 9.4. Комунікаційно-мовленнєві ознаки судового допиту та судових дебатів.

Методичні рекомендації:

Використовуючи отримані навички практико-орієнтованого навчання крізь аналіз конкретних ситуацій (Case-study) продемонструвати: Опис теми. Підготовка судової промови. Процес комунікації у судовій практиці. Роль та значення полеміки в юридичній риторичі. Комунікаційно-мовленнєві ознаки судового допиту та судових дебатів.

Форми проведення занять – практичне заняття

Методи та технології навчання – демонстрація презентації та аналіз конкретних ситуацій

Форма контролю – обговорення кейсів

ТЕМА 10. ВЕРБАЛЬНА ІМПРОВІЗАЦІЯ ТА НЕВЕРБАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ.

План.

- 10.1. Комунікативна специфіка усного мовлення.
- 10.2. Значення ситуативних чинників в усному мовленні.
- 10.3. Технологічні аспекти вербальної комунікації.
- 10.4. Роль інтонації в усному мовленні юриста.
- 10.5. Паузи, їх різновиди та роль у вербальній комунікації мовленні.
- 10.6. Основні параметри голосу та його характеристика.

Методичні рекомендації:

Використовуючи отримані навички практико-орієнтованого навчання крізь аналіз конкретних ситуацій (Case-study) продемонструвати: комунікативну специфіку усного мовлення. З'ясувати значення ситуативних чинників в усному мовленні та технологічні аспекти вербальної комунікації; роль інтонації в усному мовленні юриста;

паузи, їх різновиди та роль у вербальній комунікації мовленні; основні параметри голосу та його характеристика.

Форми проведення занять – практичне заняття

Методи та технології навчання – демонстрація презентації та аналіз конкретних ситуацій

Форма контролю – обговорення кейсів

3. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота – невід’ємна частина навчання журналістів, яка дозволяє закріпити теоретичні знання та розвинути практичні навички. Вона є основою для формування професійної компетентності майбутніх журналістів.

Самостійна робота з дисципліни "Юридична риторика" передбачає виконання письмових завдань, спрямованих на розвиток ораторських навичок, аргументації, критичного мислення та вміння переконувати. Нижче наведено приклади можливих письмових робіт:

Есе на тему

Обрати одну із запропонованих тем і написати есе (3–5 сторінок).

- "Етика та риторика в юридичній практиці".
- "Мистецтво переконання в судовій промові".
- "Роль логіки та емоцій в юридичній аргументації".
- "Історичний розвиток риторики: уроки для сучасного юриста".

Аналіз судової промови

Обрати реальну чи вигадану судову промову та проаналізувати її з точки зору:

- структури (вступ, основна частина, висновок);
- використання аргументів (логічних, емоційних, етичних);

- риторичних прийомів (риторичні питання, повтори, аналогії тощо).

Обсяг роботи: 3–4 сторінки.

Складання власної промови

Скласти промову на одну з тем:

- Захист інтересів клієнта в цивільній справі.
- Кримінальний процес: заключна промова адвоката.
- Виступ під час громадської дискусії щодо змін у законодавстві.

Завдання: розробити логічну структуру, переконливі аргументи, враховуючи аудиторію та контекст.

Порівняльний аналіз риторики юриста і політика

У роботі слід порівняти особливості риторичних прийомів, які використовують юристи та політики:

- цільова аудиторія;
- методи переконання;
- стиль мовлення;
- використання емоцій.

Обсяг: 4–6 сторінок.

Підготовка дебатів

Скласти текст виступу для дебатів на юридичну тему.

Наприклад:

- "Смертна кара: моральний і правовий аспект".
- "Чи потрібна легалізація легких наркотиків у правовій державі?".

Робота має містити чітко сформульовану позицію, аргументи, можливі контраргументи та їх спростування.

Тренування аргументації

Завдання: скласти короткі письмові відповіді на типові ситуації, де потрібно переконати опонента чи довести свою правоту.

Приклади ситуацій:

- Ваш клієнт звинувачується у крадіжці, яку він не скоював.
- Потрібно переконати колег у доцільності впровадження нового закону.

Обсяг кожного завдання: 1–2 сторінки.

Підготовка презентацій: Візуалізація результатів самостійної роботи.

Участь у наукових конференціях: Представлення результатів досліджень.

4. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне науково-дослідне завдання	20	Наукова стаття, або тези або реферат.
---	-----------	---------------------------------------

Написання реферату

Індивідуальне завдання передбачає написання наукової статті, або тези або реферату щодо тематики медіабезпеки та інформаційного суспільства та передбачає дослідження основних питань програмного матеріалу.

Усі реферати/тези/статті повинні відповідати єдиним вимогам <https://peremena.com.ua/uk/titul-uk/vimogi-do-referatu-v-ukrayini/>.

Перелік тем для рефератів

1. Основи юридичної риторики
2. Сутність та значення риторики у правовій діяльності.
3. Історичний розвиток юридичної риторики.
4. Роль ораторського мистецтва у професійній діяльності юриста.
5. Структура юридичної промови
6. Побудова переконливої юридичної промови: правила та прийоми.
7. Логічна структура аргументації у правових текстах.
8. Етапи підготовки юридичної промови.
9. Психологічні аспекти юридичної риторики
10. Вплив психології на переконання в юридичній риториці.
11. Маніпулятивні техніки в судовій практиці: морально-етичні аспекти.
12. Емоційний інтелект як складова юридичного оратора.
13. Етика юридичної риторики
14. Етичні принципи у судових дебатах.
15. Межі допустимості використання риторичних прийомів у юридичній діяльності.
16. Конфлікт між етичними нормами та ефективністю риторичних прийомів.
17. Риторичні техніки у судових дебатах
18. Використання класичних риторичних прийомів у юридичній діяльності.
19. Особливості юридичної аргументації в кримінальних та цивільних справах.
20. Аналіз мовлення відомих адвокатів (на прикладах).

21. Юридична риторика в контексті різних правових систем
22. Особливості юридичної риторики у англосаксонській правовій системі.
23. Риторика у романо-германській правовій системі: спільне та відмінності.
24. Судові промови в міжнародному праві.
25. Мовна культура юриста. Юридична термінологія як інструмент риторики.
26. Мовні помилки та їхній вплив на переконливість промови.
27. Засоби підвищення мовної культури юриста.
28. Імідж юриста та риторика
29. Роль невербальної комунікації у юридичній риториці.
30. Професійний імідж юриста: риторичний аспект.
31. Вплив ораторського мистецтва на авторитет юриста.
32. Сучасні виклики юридичної риторики
33. Використання технологій та мультимедіа у юридичних промовах.
34. Етика застосування штучного інтелекту у створенні юридичних текстів.
35. Роль соціальних мереж у формуванні публічних виступів юристів.

Перелік тем може мінятися з урахуванням актуальної проблематики у сфері .

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Короткова Ю. М. культура мовлення юриста : навчально-методичний посібник. Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2020. 184 с.

2. Овчиннікова А. П. Риторика як суспільно-культурне явище : курс лекцій. Херсон : Олді-плюс, 2020. 175 с.
3. Кабиш О. О. Українська мова в судово-процесуальній сфері : навч.-практ. посіб. К. : Алерта, 2019. 110 с.
4. Крикун В. Ю. Риторика : навч. посіб. К. : ВПЦ «Київський університет», 2019. 223 с.
5. Мацько О. М. Практична риторика : навч. посіб. К. : «Київський університет», 2019. 239 с.
6. Палеха Ю. І., Палеха О. Ю., Горбань Ю. Л. Інформаційна культура : навч. посіб./ за заг. ред. проф. Палехи Ю. І. Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. 400 с.
7. Олійник О. Б. Правова риторика : навчальний посібник для студентів вузів. К. : Кондор, 2010, 166 с.
8. Рогожин О. В. Риторика: загальна, судова, оперативна: підруч. для студ. і курсантів юрид. спец. : підруч. для студ. вищ. навч. зак. ; вид. 2-ге, допов. Донецьк : Донецький юридичний інститут МВС України, 2012. 298 с.
9. Молдован В. В. Судова риторика : навчальний посібник для студентів вузів. К. : Кондор, 2010. 496 с.
10. Олійник О. Б., Молдован В. В. Юридична риторика: теорія і практика : навчальний посібник для студентів вузів. К. : Кандор, 2009. 213 с.
11. Мітчук О., Крупський І. Інформаційно-комунікаційна діяльність: контентні та аудиторні характеристики. *Образ*. 2023. Вип. 1 (41). С. 46–54. DOI: [https://doi.org/10.21272/Obraz.2023.1\(41\)-46-54](https://doi.org/10.21272/Obraz.2023.1(41)-46-54)
12. Mitchuk, O., Penchuk, I., Podluzhna, N., Shirobokova, O., Tregub, A. Changes in social communication as a tool of social work under the influence of digitalization. *Estudios de Economia Aplicada*, 2021, 39(3), 4717 (Scopus)

Допоміжна література:

1. Мова української юриспруденції : навч. посіб. / В. М. Пивоваров, О. М. Єрахторіна, О. А Лисенко та ін. Харків : Право, 2020. 330 с.
2. Риторика : навч. посібн. / упор. Т. К. Ісаєнко, А. В. Лисенко. Полтава : ПолтНТУ, 2019. 247 с.
3. Судова риторика : навчальний посібник. Видавництво : Юрінком Інтер, 2019, 496 с.
4. Mitchuk O., Haidur N. The Concept of «Communication» in the System of Social Communications. *Образ*. 2021. Вип. (47). С. 68–71.
5. Мітчук О., Гайдур Н. Особливості взаємодії факторів соціокомунікаційної діяльності. *Образ*. 2021. Вип. 3 (37). С. 17–26.
6. Andrii Borovyk, Olha Mitcuk, Vitalii Demianchuk, Viktoria Zoliak, Roman Paziuk. The legal aspects of the activities of journalists and media professionals related to human rights protection *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. Vol: 23, Issue 2, 2020. 1544-0044-23-2-470

Інформаційні ресурси в Інтернет

1. Куньч З. Йоанникій Галятовський в історії української риторики. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. Випуск 21. 2009. С. 25–29. URL: http://vlp.com.ua/files/05_75.pdf
2. Мацько Л. І., Мацько О. М. Риторика : навч. посіб. К. : Вища шк., 2003. 311 с. URL: http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/1045/Маc%27ko_L_%B2.pdf
3. Сацюк О. В. Вплив античної риторичної науки на сучасні політичні промови. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej3/txts/SOCIALNA/06-SACYUK.pdf>
4. Снегір'ова Є. О. Риторика і навчання усного

перекладу. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи*. 2009. № 3. С. 206–215. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/9961>

5. Олійник О. Б. *Правова риторика : навчальний посібник для студентів вузів*. К. : Кондор, 2010. 166 с.

6. Рогожин О. В. *Риторика: загальна, судова, оперативна: підруч. для студ. і курсантів юрид. спец. : підруч. для студ. вищ. навч. зак. / Вид. 2-ге, допов.* Донецьк : Донецький юридичний інститут МВС України, 2012. 298 с.

7. Молдован В. В. *Судова риторика : навчальний посібник для студентів вузів*. К. : Кондор, 2010. 496 с.

8. Олійник О. Б., Молдован В. В. *Юридична риторика: теорія і практика : навчальний посібник для студентів вузів*. К. : Кандор, 2009. 213с.

9. Мітчук О., Крупський І. *Інформаційно-комунікаційна діяльність: контентні та аудиторні характеристики*. *Образ*. 2023. Вип. 1 (41). С. 46–54. DOI: [https://doi.org/10.21272/Obraz.2023.1\(41\)-46-54](https://doi.org/10.21272/Obraz.2023.1(41)-46-54)